

Til lovforslag nr. L 13. Betænkning afgivet af Arbejdsmarkedsudvalget den 27. marts 1996

Betænkning

over

Forslag til lov om brug af helbredsoplysninger m.v. på arbejdsmarkedet

Udvalget har behandlet lovforslaget i nogle møder og har herunder stillet spørgsmål til arbejdsministeren, som denne har besvaret skriftligt. Nogle af disse spørgsmål og arbejdsministerens svar herpå er optrykt som bilag til betænkningen.

Endvidere har udvalget modtaget skriftlige og/eller mundtlige henvendelser fra:

A.P. Møller,
Centralsygehuset i Esbjerg,
Dansk Arbejdsgiverforening på vegne af,
Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger,
Finanssektorens Arbejdsgiverforening,
Amtsrådsforeningen i Danmark,
Kommunernes Landsforening samt
Frederiksberg og Københavns Kommune,
Den Almindelige Danske Lægeforening,
Den Kristelige Fagbevægelse og
Vejen Kommune.

Der er af arbejdsministeren stillet ændringsforslag, hvorom henvises til de ledsagende bemærkninger.

Herefter indstiller et *flertal* (Socialdemokratiets, Socialistisk Folkepartis, Det Radikale Venstres, Enhedslistens og Centrum-Demokraternes medlemmer af udvalget) lovforslaget til *vedtagelse* med det stillede ændringsforslag.

Flertallet finder det naturligt, at de faglige organisationer og arbejdsgiverne følger lovens virkning på deres medlemmer og specielt virkningen af lovens § 2, stk. 2.

Flertallet forudsætter derfor, at der umiddelbart efter lovens ikrafttræden tilrettelægges et følgeprojekt, der følger lovens udvikling og, når loven har virket i nogen tid, tager kontakt med bl.a. arbejdsmarkedets parter om et samarbejde vedrørende opfølgning af loven.

Flertallet forudsætter endvidere, at der i samarbejde mellem Arbejdsministeriet og arbejdsmarkedets parter udarbejdes informationsmateriale, der informerer lønmodtagere og arbejdsgivere om rettigheder og pligter i forbindelse med helbredsoplysninger.

Et *mindretal* (Venstres, Det Konservative Folkepartis og Fremskridtspartiets medlemmer af udvalget) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling, men mindretallet vil stemme for det stillede ændringsforslag.

Et flertal inden for mindretallet (Venstres og Det Konservative Folkepartis medlemmer af udvalget) finder, at lovforslaget er en væsentlig forringelse af arbejdsgivernes muligheder for at stille spørgsmål i forbindelse med og under ansættelse i en virksomhed. Det pålægger arbejdsgiveren en række byrder, herunder bevisbyrden for, at et spørgsmål om sygdom er væsentligt for ansættelsesforholdet, jf. § 2, stk. 1. Det er derfor vigtigt at understrege, at lønmodtagerne også har en pligt, jf. lovforslagets § 6, til af sig selv at oplyse om sygdomme med videre, der kan have betydning for udførelsen af det pågældende arbejde, med mulighed for sanktioner fra arbejdsgivernes side.

Venstre og Det Konservative Folkeparti ønsker også at gøre opmærksom på en eventuel

konflikt i forbindelse med anden lovgivning i forbindelse med bestræbelserne på at forebygge social udstødning af nedslidte eller på anden måde særligt udsatte medarbejdere. Lovgivning om skånejob må være at betragte som en speciallovgivning, lex specialis, der tilside-sætter de mere overordnede kriterier i arbejdsministerens lovforslag.

Endvidere ønsker flertallet inden for mindretallet at pointere, at man bør tolke undtagelserne i lovforslaget ganske udvidende, da der er tale om en meget restriktiv hovedregel, nemlig forbud mod indhentelse af enhver helbredsoplysning. Der er flere reale hensyn, der taler herfor. Arbejdsgiverne har efter anden lovgivning et objektivt ansvar for ulykker og erhvervs sygdomme. Lovforslaget forringer derfor umiddelbart arbejdsgivernes muligheder for at forebygge, ligesom lovforslaget modarbejder et forebyggende arbejdsskadesystem.

Tilsvarende har arbejdsgiverne pligt til at sørge for ansattes sikkerhed i henhold til arbejdsmiljøloven, et meget vidtgående ansvar for arbejdspladsens sikkerhed og sundhed, der som et sædvanligt kriterium for ansvars pådragelse nødvendigvis må forudsætte en vis adgang til helbredsoplysninger.

Der må derfor ved fortolkningen af lovforslaget tages højde herfor, herunder at arbejdsministeren i besvarelse af spørgsmål 20 af 22. januar 1996 fritager forholdsregler efter artikel 14 og 15 i direktiv 89/391/EØF som gennemført i arbejdsmiljølovgivningen fra at være omfattet af lovforslaget.

Samlet må lovforslagets § 1, stk. 2, 2. pkt., tolkes udvidende, således at anden særlig lovgivning eller bestemmelser fastsat med hjemmel heri eller ifølge krav, som følger forudsætningsvis af anden lovgivning, kan hjemle en lovlig indhentning af helbredsoplysninger.

Mindretallet ønsker også at fastholde, at arbejdsministeren har understreget, at enhver form for færdighedsprøve, dvs. undersøgelser, som har til formål at konstatere, om den pågældende ansøger kan udføre jobbet, på ingen

måde falder ind under lovforslagets tilsigtede anvendelsesområde.

I lyset af en række mindre præcise svar fra ministeren om ganske betydelige fortolkningsproblemer i specielle sager henstiller mindretallet, at loven ikke tolkes imod arbejdsgiverne, da det ifølge lovens bemærkninger ikke tilsigtes at svække arbejdsgivernes vilkår i nævneværdig grad, endskønt lovforslaget indebærer en betydelig besværliggørelse af driften af virksomhed.

Det er endvidere mindretallets forhåbning, at man med lovforslagets vedtagelse ikke tilside-sætter det ofte intime forhold mellem arbejdsgiver og lønmodtager, som kan indebære en fortrolig konversation om forskellige personlige forhold. Der bør således ikke indfortolkes restriktioner på, hvad man kan sige, jf. grundlovens § 77 og tilsvarende bestemmelser om ytringsfrihed i den europæiske menneskerettighedskonvention.

Ved fortolkningen af loven må der lægges vægt på motiverne til loven, hvoraf det fremgår, at det særlig var ønsket om at forbyde indhentning af fremtidige oplysninger om en persons arvemasse, der var bestemmende for lovforslaget. Dette kan mindretallet tilslutte sig, idet mindretallet ønsker at anvende lovforslaget til at modvirke, at arbejdstagerne i fremtidssamfundet bliver sorteret efter arvelige egenskaber.

Ændringsforslag

Af arbejdsministeren, tiltrådt af udvalget:

Til § 17

1) Datoen »1. januar« ændres til: »1. juli«.

Bemærkninger

Til nr. 1

Da lovforslaget ikke er færdigbehandlet, er det nødvendigt at ændre ikrafttrædelsesdatoen til den 1. juli 1996.

Børge Bakholt (S) fmd. Ole Vagn Christensen (S) Poul Erik Dyrhund (S) Lone Møller (S)

Jens Peter Vernerisen (S) Aage Frandsen (SF) nfm. Vibeke Peschardt (RV)

Jette Gottlieb (EL) Peter Duetoft (CD) Helge Sander (V) Charlotte Antonsen (V)

Flemming Oppfeldt (V) Ulla Tørnæs (V) Bendt Bendtsen (KF) Frank Dahlgaard (KF)

Brian Mikkelsen (KF) Annette Just (FP)

Dansk Folkeparti havde ikke medlemmer i udvalget.

Bilag**Nogle af udvalgets spørgsmål til arbejdsministeren og dennes svar herpå***Spørgsmål nr. 6:*

»Er det rigtigt forstået, at arbejdsgiverne ikke efter nogen af lovens bestemmelser kan indhente oplysninger fra andre end arbejdstageren selv?«

Svar:

Det følger af § 11, stk. 1, i lovforslaget, at læger, klinikker m.v. ikke må videregive helbredsoplysninger omfattet af denne lov til andre end den person, som oplysningerne angår.

Nogle af de risici, der er nævnt i § 4, stk. 1, kan dog være så indgribende, f.eks. hensyn til det ydre miljø, at det skal være muligt for en læge, som har viden herom at gå videre med en oplysning, hvis det står klart for lægen, at den undersøgte person ikke selv gør det, jf. herved lønmodtagerens oplysningspligt efter § 7. § 11, stk. 2, giver hjemmel hertil, i det omfang det er nødvendigt at videregive oplysningerne. Det betyder, at kun de nødvendige, relevante oplysninger må videregives.

Det skal understreges, at det er lægen og ikke arbejdsgiveren, der vurderer, om en videregivelse eventuelt er påkrævet.

Det afgørende er, at hensynet til den enkelte lønmodtager i visse situationer må vige for overordnede samfundsinteresser.

Spørgsmål nr. 7:

»Er det rigtigt forstået, at alle oplysninger, der udbedes, skal være specifikke, så der f.eks. aldrig kan være tale om at indhente journaler, der ifølge sagens natur kan indeholde mere generelle oplysninger?«

Svar:

Ja, det følger af § 2, stk. 3, at arbejdsgiveren skal angive over for lønmodtageren, hvilke sygdomme eller symptomer der ønskes oplysninger om. Der er endvidere et specielt forbud i § 11, stk. 3, for arbejdsgiveren mod at bede om eller modtage fuldmagt til indhentning af helbredsoplysninger. Arbejdsgiveren kan såle-

des kun anmode om specifikke, relevante helbredsoplysninger, og denne kan kun indhente oplysningerne fra lønmodtageren selv. En arbejdsgiver kan altså ikke længere i noget tilfælde selv rekvirere en journal, heller ikke efter fuldmagt.

Spørgsmål nr. 9:

»Vil ministeren være indstillet på at give Arbejdsmarkedsudvalget en årlig opgørelse over de helbredsoplysninger, som arbejdsgiverne har indhentet efter bestemmelserne i lovforslaget?«

Svar:

Det er ikke muligt at udarbejde en samlet opgørelse over alle de helbredsoplysninger, som arbejdsgiverne indhenter i medfør af bestemmelserne i dette lovforslag, idet disse oplysninger bliver indhentet rundt omkring hos landets læger og hospitaler. I alle de sager, hvor der ikke er problemer forbundet med indhentelse af helbredsoplysninger, vil Arbejdsministeriet og det sagkyndige råd ikke blive involveret. Det vil kun ske, når der indhentes helbredsoplysninger i medfør af §§ 3-5.

Jeg kan derimod foreslå, at der udarbejdes en årlig redegørelse for arbejdet i det sagkyndige råd samt en opgørelse over de dispensationer, der gives årligt i medfør af §§ 3-5.

Spørgsmål nr. 10:

»Udvalget anmoder om ministerens kommentar til henvendelsen af 18. januar 1996 fra Vejen Kommune, jf. bilag 14.«

Svar:

Henvendelsen fra Vejen Kommune vedrørende Projekt Arbejdsfastholdelse giver mig anledning til to kommentarer vedrørende dels adgangen til at indhente oplysninger om risikoen for at udvikle eller pådrage sig sygdomme, dels spørgsmålet om tavshedspligt for de personer, der foretager en undersøgelse. Der

henvises tillige til besvarelsenerne af spm. 4 og 31 og 32 og 34 og 35.

Efter min opfattelse er det i særlig grad irrelevant for arbejdsgiveren at vide, hvilke sygdomme lønmodtageren muligvis, muligvis ikke, vil udvikle i fremtiden. Det skyldes navnlig, at arbejdsgivere ikke kun skal kunne ansætte medarbejdere, der særlig kan klare et belastet arbejdsmiljø, i stedet for at forbedre arbejdsmiljøet. F.eks. bør man indrette arbejdsmiljøet på en sådan måde, at ryglidelser ikke opstår, frem for kun at træffe forholdsregler for lønmodtagere, der i forvejen har en dårlig ryg.

Der findes på den anden side arbejdspladser, hvor der er særlige risici forbundet med arbejdet, og hvor man med fordel kan undersøge, om lønmodtageren er disponeret for at udvikle sygdomme. Det gælder f.eks. medicinalvirksomheder, hvor man arbejder med en række allergifremkaldende stoffer. På en større dansk medicinalvirksomhed tilbyder man i dag kommende lønmodtagere en helbredsundersøgelse, der belyser risikoen for at udvikle allergi. Der er imidlertid tale om et tilbud, og lønmodtageren kan afslå dette tilbud. Hvis tilbudet accepteres, bliver oplysningerne lønmodtagerens ejendom, og oplysningerne vide-

regives ikke til arbejdsgiveren. Lovforslaget giver i § 3 mulighed for, at arbejdsgiveren kan tilbyde sådanne undersøgelser, hvis forholdene i arbejdsmiljøet gør det rimeligt.

Mht. spørgsmålet om tavshedspligt vil jeg gøre opmærksom på, at helbredsoplysninger i almindelighed betragtes som personlige oplysninger. Der findes særlige regler om opbevaring af disse oplysninger, herunder videregivelse af sådanne opbevarede oplysninger, i § 3, stk. 2, i lov om private registre og i § 9, stk. 2, i lov om offentlige myndigheders registre. Efter forvaltningslovens § 29 og straffelovens § 152 og §§ 152 c - 152 f har den, der virker i den offentlige forvaltning tavshedspligt med hensyn til sådanne oplysninger. Oplysningerne kan dog videregives med den pågældendes samtykke.

Da en ansøger til en stilling ligesom lønmodtageren i almindelighed er den svage part i kontraktforholdet, foreslås det i § 11, at helbredsoplysninger ikke skal kunne videregives direkte til arbejdsgiveren, heller ikke mod fuldmagt, dog med den undtagelse, at videregivelse kan ske, når det er nødvendigt af hensyn til forbrugerens eller andres sikkerhed og sundhed, det ydre miljø eller andre samfundsinteresser.